

מאמר מקורי

סקס, תקשורת ופוליטיקה: האם (ומה) רוצה הציבור בישראל לדעת על חיי המין של פוליטיקאים

יחיאל לימור ודנה רביב*

"חברי הכנסת צריכים להיות גלויים ושקופים [...] גם במישור הביתי"
(ח"כ אילן גלאון [מרצ]: ראיון בערוץ 10, 9.1.2017).

תקציר

האם פוליטיקאי הוא אדם פרטי, הזכאי לפרטיות בחייו האישיים, או שהוא בבחינת "גוף ציבורי" שכל מעשיו ופעולותיו, כולל בתחום האישי, צריכים להיות חשופים ושקופים לחלוטין לציבור הבוחרים? שאלה הזו מעסיקה בעשורים האחרונים, שוב ושוב, את הציבור ואת אמצעי התקשורת במדינות המערב. בעוד שעד שנות הששים של המאה ה-20, שמרו מרבית אמצעי התקשורת על "דממת אלחוט" בכל הקשור לחייהם האישיים של הפוליטיקאים, ובמיוחד בתחום האינטימי, הרי שהחל משנות השבעים חל שינוי: במדינות דמוקרטיות רבות החלו חייהם האישיים של הפוליטיקאים לתפוס מקום נרחב, ואפילו קבוע, בסיקור התקשורת. דוגמאות בולטות לכך הן הסיפורים שפורסמו בארצות הברית על הנשיאים ג'ון קנדי וביל קלינטון או על דונאלד טראמפ במהלך המרוץ שלו לנשיאות בשנת 2016.

גם אמצעי התקשורת בישראל נמנעו כמעט באופן שיטתי, במשך עשרות שנים, מדיווח על חייהם הפרטיים של אישים פוליטיים, עד שנוצר למעשה מעין קשר של שתיקה בנושא זה. בעשור האחרון החלו להסתמן שינויים בעמדת התקשורת, והציבור החל לקבל ולצרוך מידע גם בנושא זה. המאמר הנוכחי בוחן את עמדת הציבור הישראלי בסוגיית המידע הנוגע לחייהם הפרטיים של הפוליטיקאים, וליתר דיוק: מידע על החיים האינטימיים שלהם. במאמר, המבוסס על שלושה מחקרים עוקבים שנערכו במשך עשר שנים – בשנים 2006, 2009 ו-2016 – שבהם הוצגו שאלות זהות, מוצגים ממצאים הנוגעים לתפיסת החשיבות שמייחס הציבור בישראל לקבלת מידע – ולמעשה, לחשיפה ולפרסום – על ההתנהגות של האישיות הפוליטית בתחום האישי-אינטימי: ניהול רומן מחוץ לנישואין, ניהול רומן מחוץ לנישואין עם עובדת הכפופה לפוליטיקאי, קיום יחסי מין חריגים, קיום יחסי מין הומוסקסואליים וכן הולדת ילד מחוץ לנישואין. הממצאים מלמדים, בהכללה, כי בעשור שחלף בין 2006 ל-2016 חלה עלייה בתפיסת "זכות הציבור לדעת" לגבי חייהם הפרטיים של פוליטיקאים, ובמקביל – חלה שחיקה משמעותית בהכרה ב"זכות לפרטיות" של פוליטיקאים.

* פרופ' יחיאל לימור (hilik43@013.net.il) בית הספר לתקשורת, אוניברסיטת בר-אילן
ד"ר דנה רביב (rdana24@gmail.com) בית הספר לתקשורת, אוניברסיטת אריאל

רקע תאורטי

הדיון בפרק זה מתמודד עם שתי סוגיות מרכזיות, שכל אחת מהן היא נדבך ערכי מרכזי בתפיסת הדמוקרטיה המודרנית: הזכות לפרטיות וזכות הציבור לדעת. אך בעוד שהזכות הראשונה עוגנה בישראל בחקיקה (בחוק הגנת הפרטיות התשמ"א-1981 וכן בסעיף 7 לחוק יסוד כבוד האדם וחירותו התשנ"ב-1992), ובעקבותיה באה גם הפסיקה שיישמה אותה, הרי הזכות השנייה לא עוגנה בחקיקה והיא במידה רבה בבחינת "מילה שאינה כתובה על ספר". אף שלשתי הזכויות הללו יש היבטים שונים – משפטיים, חברתיים, אתיים, מקצועיים ועוד – יתמקד עיקר הדיון בהיבטים המשפטיים והאתיים, שכן הוא מציב, ולו לכאורה, גבולות ברורים למותר ואסור בעשייה העיתונאית.

מהי הזכות לפרטיות? שאלה זו זכתה במשך השנים לפרשנויות שונות הן בעולם המשפטי הן בעולם האקדמי. הלם (2003) הציג גישה ולפיה המחלוקת בדבר הזכות מתנהלת בשלושה מישורים עיקריים: במישור הראשון, יש אי-הסכמה באשר לאופי הזכות, שכן יש הרואים אותה כזכותו של אדם, בעוד אחרים רואים אותה כמצב עניינים. במישור השני, יש מחלוקת לגבי האופן בו פועלת הזכות, כאשר יש הטוענים כי הנאתו של האדם מהזכות לפרטיות פירושה הגבלת הנגישות אליו, בעוד אחרים טוענים כי משמעות הזכות היא השליטה שיש לאדם על תחומים מסוימים בחייו. במישור השלישי, יש ויכוח באשר לתוכן המושג, כאשר יש הסוברים כי הפרטיות מסדירה את האוטונומיה האישית של האדם, בעוד אחרים גורסים כי הפרטיות מסדירה את המידע הנוגע לאדם.

ההגדרה המקובלת ביותר בעולם המשפטי לזכות לפרטיות, היא של השופט היהודי-אמריקני לואיס ברנדייס ושל עמיתו סמואל וורן, שהגדירו עוד ב-1890 כפרטיות את "הזכות להיות [או להיעזב] לבד" (the right to be left alone), שמשמעה זכותו של האדם שלא להיות מוטרד על-ידי אחרים בענייניו הפרטיים (Warren & Brandies, 1890). גם בישראל יש הכרה בזכות לפרטיות ובחשיבותה. כך, למשל, קבעה שופטת בית המשפט העליון, עדנה ארבל, כי "חשיבותה של הזכות לפרטיות אינה שנויה במחלוקת" (ע"מ 398/07, פסקה 39), מ"מ נשיא בית המשפט העליון, אהרן ברק, קבע כי "הזכות לפרטיות היא זכותו של האדם. היא מהחשובה שבזכויות האדם" (ע"פ, 1302/92, בפסק-דין נוסף פסק ברק כי "הזכות לפרטיות היא מהחשובות שבזכויות האדם בישראל" (בג"צ 6650/04, פסקה 8).

אחת ההגדרות המצוטטות בנושא זה קובעת כי פרטיות היא "התביעות של יחידים, קבוצות או מוסדות לקבוע לעצמם מתי, כיצד ובאיזו מידה מידע על אודותיהם יתוקשר לאחרים" (Westin, 1967, p. 7). הלם (2003) מרחיב וטוען כי הפרטיות מגנה על אשכול של אינטרסים, הקשורים להגנה על האדם מפני חדירה מוחשית לתחומו. זכות זו של פרטיות מבטיחה לאדם את היכולת להתבודד ולנקוט פעולות מוצנעות הרחק מעיני הזולת. פרטיות זו גם מעניקה לאדם את הזכות לדרוש שלא יתקרבו אליו יתר על המידה, שלא יעקבו אחריו ושלא יאיימו על האוטונומיה שלו באמצעות השגחה קרובה מדי. סוג זה של פרטיות מאפשר לאדם לקבוע למי תהיה נגישות ממשית אליו וממי יימנע כל מגע עימו (הלם, שם). גביוזן (1988) טוענת כי הגרעין המוצק של הזכות לפרטיות קשור לנגישות. לדידה, בבחינת הגדרת הזכות לפרטיות יש להצטמצם לשלושה תחומים:

הראשון, סוגיית החדירה המוחשית לגוף או למקום פרטי; השני, המידע הפרטי על אודות האדם – רכישת מידע, שימוש בו ופרסומו; השלישי, האנונימיות, היינו: זכותו של אדם, בנסיבות רגילות, שלא יסירו מעליו את מסכת האנונימיות העוטפת אותו בחיי היום יום. ואילו 'האגודה לזכויות האזרח בישראל' מציינת כי הזכות לפרטיות קובעת את אותו תחום בחייו של הפרט, שאליו אין להיכנס ובו אין להתערב, ללא ידיעתו והסכמתו של הפרט, וכן כי תחום זה הוא מוחשי וערטילאי כאחד, ונוגע לגוף האדם ולזכותו לקבל החלטות בנוגע לטיפול בו, לרשות היחיד ולאיסור הכניסה אליה, להגנה על מידע אישי ועל תקשורת אישית בין אדם לזולתו ועוד (ישובי, 1996).

עם זאת, יש קושי בהגדרת המונח "פרטיות". סוגיה זו נדונה כבר בשנת 1971, כאשר שר המשפטים דאז, חיים צדוק, מינה ועדה, בראשות שופט בית המשפט העליון יצחק כהן, לבחון את נושא הפרטיות. בדו"ח שלה, ששימש בסיס לחקיקת חוק הגנת הפרטיות, נמנעה הוועדה מלהגדיר במדויק את הזכות הפרטיות, וציינה כי החליטה כך "בגלל הקושי לתת הגדרה ממצה לביטוי זה" (ועדת כהן, 1976, עמ' 26). מאוחר יותר, התייחס לסוגיה זו גם השופט ברק בקובעו: "מושג זה סבוך הוא ומורכב, וכמספר העוסקים בו כן מספר הגישות והתיאוריות לגביו" (בג"צ 249/82, פסקה 5). בפסק דין אחר אמר דברים דומים: "הזכות לפרטיות היא זכות מורכבת, שאת גבולותיה לא קל לקבוע" (בג"צ 1435/03, פסקה 12). גם אנשי אקדמיה מודעים לקושי זה, וביטוי לכך נתן בירנהק (2009) בציין כי הזכות לפרטיות היא "עמומה מטבעה מחמת היותה תלויה-חברה ותלויה טכנולוגיה" (עמ' 72). הגדרה אחרת בעניין זה קובעת כי "דיון בזכות לפרטיות הוא במידה רבה כניסה אל תוך הערפל" (שוורץ-אלטשולר, 2012, עמ' 11). ואילו שגב (2012) מדגיש כי "במישור המושגי יש חוסר בהירות בנוגע למשמעות המונח 'פרטיות' והמונח הקשור בו 'זכות לפרטיות': מושג הפרטיות הוא רב-משמעי ולכן לא ברור, אך למרות זאת נעשה בו לעתים קרובות שימוש ללא הסבר ברור של המובן אליו מתייחס הכותב" (עמ' 26).

על פי גישת "האי הבודד", כל אדם הוא בבחינת "אי בודד" לעצמו (סגל, 1996, עמ' 102). זכותו המלאה לשמור על אלמוניות ואינטימיות, כך שכל עניינו, שהם בעלי אופי "פרטי", יהיו חסויים מעין הציבור. עלפי גישה זו, הפרטיות תיחשב כערך הראוי להגנה מוחלטת. ומכאן, לאמצעי התקשורת לא תהיה כל זכות לפרסם מידע הנוגע לצנעת חייו של אדם. גישה כזו יוצאת מההנחה כי ענין "פרטי" ניתן להגדרה ברורה והחלטית, והיא מתעלמת לפיכך מקיומו של "אינטרס ציבורי" בחשיפתן של עובדות כלשהן הנראות, רק על פניהן, כבעלות אופי "פרטי" בהיותן נוגעות לכאורה לצניעת החיים האישיים. גישה כזו, מציין סגל (שם), לא התקבלה על דעת שיטות המשפט במדינות רבות, אשר הכירו, גם לאחר קביעת הפרטיות כערך ראוי להגנה, בקיומו של "אינטרס ציבורי", שיכול להצדיק פגיעה בפרטיות על-ידי פרסום.

מצד שני, קיימת גישת "העין הציבורית", ולפיה "קיימת תמיד זכותו של הציבור לדעת ואין להגבילה בגין הזכות לפרטיות" (סגל, 1996, עמ' 103). גישה זו, מדגיש סגל, עלולה לתת לאמצעי התקשורת מעמד של "אח גדול", הרשאי "לצפות על אורחות היחיד ולדווח על כל עובדה הנוגעת בו", ויש בה "התעלמות, בלתי ראויה, במתן הגנה לזכות לפרטיות". כמובן, גם רווחת גישת איזון

האינטרסים, המנחה מחוקקים במדינות שונות, כאשר "המחוקק יוצר מערכת משולבת של הוראות, המבקשות להציג איזון בין זכותו של אדם לפרטיות לבין זכותו של הציבור לדעת" (שם).

במשך השנים ניסו בתי המשפט בישראל להגדיר את המונח "פרטיות". כך, כדוגמה, קבע השופט ברק כי "זכות הפרטיות מותחת קו בין הפרט לכלל, בין ה'אני' לבין החברה. היא משרטטת מיתחם אשר בו מניחים את הפרט לנפשו, לפיתוח ה'אני' שלו, בלא מעורבות של הזולת" (בג"צ 2481/93, עמ' 471). מצד שני, להלכה היהודית גישה שונה, ולפיה המונח "זכות הציבור לדעת" הוא מעוות, שכן אין לציבור זכות לדעת כל דבר בתחומים הפרטיים של בני האדם. עם זאת, גם ההלכה מכירה ב"חובת הציבור לדעת", "כלומר: הדברים שחובה שהציבור יידע – חובה לפרסם", כאשר "לא תמיד קל להבחין בין השניים אולם חשוב שזה יהיה נר לרגלי המפרסם" (שרלו, 2015).

הזכות לפרטיות בישראל מעוגנת בשני חוקים: חוק הגנת הפרטיות (1981-תשמ"א) וחוק יסוד כבוד האדם וחירותו (התשנ"ב-1992). בסעיף 7(א) בחוק יסוד כבוד האדם וחירותו נקבע כי "כל אדם זכאי לפרטיות ולצנעת חייו"; ואילו בסעיף הראשון של חוק הגנת הפרטיות נקבע כי "לא יפגע אדם בפרטיות זולתו ללא הסכמתו". הסעיף השני בחוק הגנת הפרטיות מגדיר פרטיות מהי, ומוגדרות בו ארבע פעולות שיש בהן משום פגיעה בפרטיות: (1) בילוש או התחקות אחרי אדם, העלולים להטרידו, או הטרדה אחרת; (2) האזנה האסורה על פי חוק; (3) צילום אדם כשהוא ברשות היחיד; (4) פרסום תצלומו של אדם ברבים בנסיבות, שבהן עלול הפרסום להשפילו או לבזותו. במשך השנים הורחבו ההגדרות, ובאחת מהן נקבע כי פגיעה בפרטיות היא גם "פרסומו של ענין הנוגע לצנעת חייו האישיים של אדם, לרבות עברו המיני, או למצב בריאותו, או להתנהגותו ברשות היחיד" (תיקון מס' 8, תשס"ו-2005).

אך מה דינם של אישי ציבור, ובמיוחד של פוליטיקאים ונבחרי ציבור? האם גם הם זכאים לפרטיות, ואם כן מה גבולותיה? או שמא התפקיד הציבורי מערטל אותם מהזכות לפרטיות והופך את חייהם, כולל האישיים, לשקופים ולחשופים לעיני הציבור? טענה רווחת היא שיש להחיל את האיסור על פרסום של עניין הנוגע לצנעת חייו האישיים של אדם (תיקון מס' 8 לחוק הגנת הפרטיות) רק בהקשר של "אדם פרטי" וכי יש להימנע מלהחילו על דמויות ציבוריות. למעשה, כיוון שלשון החוק אינה מבחינה בין אדם פרטי לבין איש ציבור, הרי שבמצב הקיים הסעיף חל על השניים. עם זאת, אפשר שסעיף 18(3), שעניינו הגנות במקרה של תביעה לפי חוק הגנת הפרטיות – הקובע כי "בפגיעה היה ענין ציבורי המצדיק אותה בנסיבות הענין, ובלבד שאם היתה הפגיעה בדרך של פרסום - הפרסום לא היה כוזב" – יוצר תשתית לאבחנה בין "כל אדם" לבין "איש ציבור".

אולם, גם אם מקבלים את ההבחנה בין "כל אדם" לבין "איש ציבור", עדיין ניצבת השאלה "מיהו איש ציבור"? סגל (1996) מגדיר איש ציבור במילים הבאות: "מי שנמצא, מכוח הכרעתו שלו, בעמדה חברתית כזו אשר יש בה כדי למקד בו התעניינות ציבורית טבעית שיסודה בהשפעתה של אותה דמות על ענייניה של החברה" (עמ' 120). במונח "דמות ציבורית" הוא מציע לכלול לא רק נושאי תפקידים רשמיים או מועמדים למשרות רשמיות, אלא גם את כל מי שנמצא במוקד ההתעניינות הציבורית כדוגמת אנשי עסקים בולטים, שחקנים ודומיהם. סגל מציע להבחין בין

שלוש קבוצות עיקריות של אנשי ציבור: האחת, של אנשי ציבור במובן של נבחר ציבור או של נושאי משרה בכירה אחרים, כגון שרי ממשלה. השנייה כוללת אישי ציבור שאינם מכהנים במשרות פוליטיות, אך נושאים במשרות חשובות שהציבור עשוי להיות מושפע מפעולתם. לכן, יש לציבור עניין בהם, בפעולותיהם ובתפקודם. הקבוצה השלישית כוללת ידוענים שונים, כמו זמרים ושחקנים. בקבוצה השנייה יש מקום לכלול, לדוגמה, מנהלי חברות וארגונים ציבוריים, אישי ציבור בתוקף מעמדם האישי, מרצים באקדמיה, סופרים ועוד. ואילו בקבוצה השלישית ייכללו, לדוגמה, ידוענים למיניהם. במאמר הנוכחי תיבחן התייחסות הציבור לקבוצה הראשונה, כפי שהוגדרה על-ידי סגל, כלומר נבחר ציבור או נושאי משרה בכירים. גישה זו אומצה גם בפסיקת בתי המשפט, ולדוגמה קביעתה של השופטת דפנה ברק-ארז כי אף מי שאיננו נבחר ציבור עשוי להיחשב כ"דמות ציבורית" והדבר תלוי, בין היתר, במידת מעורבותו בעניין הנוגע לציבור ובבחירתו להעמיד עצמו בעין הציבור (בש"פ 6988/19). היא הוסיפה כי מעמדו של אדם כ"דמות ציבורית" אף יכול להיות מוגבל לנסיבותיו של אירוע ספציפי ולצורך פרשה מסוימת.

אף אם מבחינים בין איש ציבור לבין אדם פרטי, הרי שלא כל פגיעה בפרטיות תהא לגיטימית. ברוח זו קבע בית המשפט כי גם איש ציבור זכאי לפרטיות ועצם היותו איש ציבור אינה צריכה לשלול ממנו את הזכות לפרטיות עם עצמו ועם משפחתו (בג"צ 2481/93, 480-479). בהתאם לכך, גם נקבעו הוראות היועץ משפטי לממשלה בנושא חירות ההפגנה (היועץ המשפטי לממשלה, הנחיה מס' 3.1200).

על רקע זה יש מקום להיזכר בדבריו של הסופר ח"כ משה שמיר בעת הדיון במליאת הכנסת בקריאה הראשונה של חוק הגנת הפרטיות. שמיר הגדיר את הזכות לפרטיות כזכות "לחיות בביתי, כאשר אינני פושע, אינני מזיק [...] מבלי שייכנסו ב'מגפיים' לתוך הנשמה שלי ומבלי שישחירו את חיי ואת חיי משפחתי". וכעיתונאי-לשעבר היפנה אצבע מאשימה כלפי אמצעי התקשורת: "התקשורת שלנו מתעללת לא פעם בפרט, ללא קשר לנושא [שהוא] בעל ערך ציבורי, התקשורת שלנו היא אחת האשמות העיקריות בהתפשטות גסות הרוח והזלזול בזכויות הפרט. על כן יש להחמיר בהוראות החוק ולא להקל בהן" (דברי הכנסת, 23.6.1980, עמ' 3504).

מנגד, זכות הציבור לדעת אף היא סוגיה סבוכה, שנהרות של מלים כבר נכתבו על אודותיה בעולם ובישראל. עקרון חופש הביטוי, אשר כונה על-ידי בית-המשפט העליון כ"זכות עילאית" (בג"צ 73/53, 878) ולחלופין "ציפור נפשה של הדמוקרטיה" (ע"פ, 255/68, 435), כולל בתוכו את זכות האזרח לדעת. למעשה, לפנינו גזרת עימות רחבה בין הזכות לפרטיות לבין זכות הציבור לדעת. המונח "זכות הציבור לדעת" (The Right to Know) נטבע לראשונה בשנת 1940 על-ידי קנת קופר, שהיה מו"ל של סוכנות הידיעות "אסושיאייטד פרס". בפסיקה הישראלית נזכר המונח לראשונה בפסק-דינה של שופטת בית-המשפט העליון, מרים בן-פורת, שציטטה את דבריה של פרופ' רות גביזון וציינה כי "הן הפרטיות הן זכות הציבור לדעת קשורות קשר אמיץ לתפישה של חירות כבוד אנושי ודמוקרטיה העומדת ביסוד המחויבות לזכויות האזרח. [...] אין צורך להכביר מילים על החשיבות המרכזית של ההגנה על זכות הציבור לדעת ועל חופש הביטוי וחופש העיתונות שהם האופן היעיל יותר להבטחת זכות הציבור לדעת בכל תפיסה של הדמוקרטיה, חריות האזרח וחרויות פוליטיות בכלל" (בג"צ 84/259 מילן נגד רשות השידור). אפשר לראות

בזכות הציבור לדעת פן נוסף של חופש הביטוי. עקרון חופש הביטוי עצמו הוגדר על-ידי השופט אגרנט בפסק-דין "קול העם" כ"זכות עילאית" (בג"צ 53/73) וכן כ"ציפור נפשה של הדמוקרטיה" (ע"פ 68/255).

שתי זכויות היסוד הללו – הזכות לפרטיות וזכות הציבור לדעת – עמדו לנגד עיני המחוקק, שבחר לנסות ולאזן ביניהן באמצעות שורה של הגנות שהוא מעניק למי שפגע בפרטיות זולתו, זאת גם במסגרת חוק הגנת הפרטיות וגם במסגרת חוק חופש המידע משנת 1998. בסעיף 18 לחוק הגנת הפרטיות נקבע כי במשפט פלילי או אזרחי בשל פגיעה בפרטיות תהא הגנה טובה "אם נתקיימה אחת מאלה": בפגיעה היה עניין ציבורי המצדיק אותה בנסיבות העניין ובלבד שאם היתה הפגיעה בדרך של פרסום, הפרסום לא היה כוזב. בבסיסו של סעיף זה עמדה התפיסה לפיה יש לצמצם את ההגנה הניתנת לאישי ציבור מפני פגיעה בפרטיותם (חי, 2006). הסעיף מציב דרישת סף לפיה לא די בקיומו של עניין ציבורי בפגיעה, אלא שצריכה להיות הצדקה לפרסום בנסיבות העניין. בדברי ההסבר להצעת החוק אף נכתב מפורשות כי ההגנה בסעיף זה "דרושה בעיקר לכלי התקשורת" (הצעת חוק הגנת הפרטיות, דברי הסבר, עמ' 209). הנוסחה שעמדה לנגד הוועדה בעת חקיקת סעיף זה היתה זו שנקבעה בסעיף 14 לחוק איסור לשון הרע התשכ"ה-1965, שבו נקבע כי פרסום שיהיה בו אמת יהיה מוגן "והיה בפרסום עניין ציבורי".

אך מהו "עניין ציבורי"? בהקשר זה ראוי לאמץ את ההבחנה שהציע סגל בין "עניין ציבורי" לבין "עניין לציבור". לפי סגל, "עניין ציבורי המצדיק פגיעה בפרטיות אדם על-ידי פרסום הינו ענין שיש לציבור תועלת בידיעתו אם לשם גיבוש דעתו בעניינים ציבוריים ואם לשם שיפור אורחות חיו" (סגל, 1966, עמ' 122). עניין ציבורי הוא, לדוגמה, התנהגותו האישית של נבחר ציבור, כאשר זו סותרת את הערכים שהוא עצמו מטיף להם או מנוגדת להשקפתם ולאמונתם של בוחריו. ועוד: "העובדה שנושא משרה בכירה מקיים קשרים אינטימיים עם נציגה של מדינה זרה עלולה להעמידו במצב בו יהיה נתון לסחיטה ולהשפעה בלתי-ראויה עליו, שיכולה להיות לה השלכה על תפקודו בחייו הציבוריים. כך גם העובדה שנושא משרה ציבורית מתרועע עם עבריינים ברשות היחיד שלו יש בה משום נושא פרסום לגיטימי. [...] בפרסום תצלומו של נבחר ציבור ברשות הרבים, כשהוא נוהג שלא כדין, יכול להיות 'ענין ציבורי' מובהק. הציבור זכאי לדעת שאין נבחרו מקפיד על הוראות החוק, אפילו יש בתצלום כדי להשפיל או לבזות את הדמות הציבורית" (שם, עמ' 120-121). מצד שני, "עניין לציבור" "יכול להכיל, כמדומה, כל נושא שיש בו כדי לענין אדם, ולו גם מטעמי סקרנות ויצר רכילות גרידא" (שם, עמ' 119).

שני ערכי היסוד – זכות הציבור לדעת והזכות לפרטיות – הם גם מן הנדבכים המרכזיים בתקנון האתיקה המקצועית של מועצת העיתונות בישראל, הנתפשת כגוף הייצוגי העליון של מוסד התקשורת בישראל (כספי ולימור, 1992). בסעיף 2 לתקנון (התקף משנת 1996) נקבע כי "עיתון ועיתונאי יהיו נאמנים לחופש העיתונות ולזכות הציבור לדעת", כאשר בסעיף 4 נוספה ההוראה כי "לא יימנעו עיתון ועיתונאי מלפרסם מידע שקיים עניין ציבורי בפרסומו". כלומר, פרסומו של מידע שיש בו "עניין ציבורי" הוא מחובתם של אמצעי התקשורת ואי הפרסום הוא בבחינת עבירה אתית. אפשר לראות בכך ביטוי מעשי או יישום של תפיסת "האחריות החברתית" (Peterson, 1963), שלפיה אמצעי התקשורת הם "כלבי השמירה של הדמוקרטיה", ותפקידם לפקח לא רק על

ההתנהלות הנאותה של גופי השלטון, אלא גם של הפוליטיקאים ועובדי הציבור הפעילים בגופים אלה. גם לפי הגישה הנורמטיבית באשר לתפקידם של אמצעי תקשורת המונים, הרי התפקיד הראשון של אמצעי תקשורת העוסקים באספקת חדשות הוא "לפקח ולדווח, בראש ובראשונה לציבור" (Christians et al., 2009, p. 116). יצוין בהקשר זה כי עד היום לא נדונה במועצת העיתונות בישראל אף לא תלונה אחת שעניינה הימנעות מפרסום של מידע בעל "עניין ציבורי". מצד שני, תקנון האתיקה מעלה על נס את חשיבות הזכות לפרטיות וקובע כי "לא יפרסמו עיתון ועיתונאי ללא הסכמתו של אדם דבר הנוגע לפרטיותו או לשמו הטוב ועלול לפגוע בו, אלא אם קיים עניין ציבורי בפרסום ובמידה הראויה" (סעיף 8). ראוי לציין כי בגרסה מוקדמת של התקנון משנת 1986 פורטה סוגיית הפרטיות בהרחבה (לימור, 2001); ובסעיף 4 נקבע: "העיתונאי וכלי התקשורת חייבים לכבד את שמו הטוב ואת חייו הפרטיים והמשפחתיים של כל אדם. בדיווח על עניין הנוגע לחייו הפרטיים של אדם יש להימנע מפרסום פרטים אישיים עליו או על בני משפחתו שאין בהם עניין ציבורי או שאין הם רלוונטיים לנושא הדיווח".

יש כאן אפוא התנגשויות, ולא רק לכאורה, בין שני ערכים: החובה "לפקח ולדווח" והזכות לפרטיות. אך, כפי שמדגיש האסלבי (Husslbee, 2009), "אסור לעיתונאי לאפשר לטענה בדבר פרטיות למנוע ממנו לחקור נושאים שבהם יש לציבור עניין לגיטימי" (p. 145). יש בכך בבחינת אימוץ של תפיסות אתיות, ובעיקר כאלה המעוגנות בגישה התועלתנית, ויישומן כפרקטיקה עיתונאית. לטענת גוטייה (Gauthier, 2002) אפשר להצביע על שלושה דגמים אתיים הרלוונטיים לפלישה לפרטיות: על פי הדגם הראשון, המבוסס על קאנט, אפשר לשאול שאלות כמו: מדוע המידע נתפש על-ידי נשוא הסיפור כפרטי? האם סיבותיו הגיוניות? עד כמה חשובה לאדם ולחיי שמיירת הפרטיות או האם מידע דומה נמצא בהישג יד במקורות ציבוריים? לפי הדגם השני, הדגם התועלתני, יש לשקול את התועלת והנזק הפוטנציאליים, ובהתאם לכך לפעול. ואילו על פי הדגם השלישי, "דגם העברת הכוח", יש הצדקה לפגיעה בפרטיות מבחינה מוסרית, כאשר בידי אישיות ציבורית יש כוח רב; ולכן יש הצדקה במסירת מידע לציבור כדי לאזן, ולו חלקית, את מאזן הכוח בין האישיות לבין הציבור.

בהקשר זה מן הראוי גם להתייחס לסוגיית שמו הטוב של אדם, שהתגלגלה פעם אחרי פעם לפתחו של בית המשפט. עמדת בתי המשפט בישראל היא עקבית ונחרצת והדוגמאות הבאות מלמדות על כך: "שמו הטוב של אדם, בין שהוא איש פרטי ובין שהוא איש ציבור, אינו הפקר" (השופט משה עצינוני, ע"א, 30/72); "שמו הטוב של אדם נמנה עם נכסיו האישיים החשובים ביותר" (השופט יעקב קדמי, בג"צ 188/96); "לשון הרע עשויה לגרום לאיש ציבור נזק רב מאוד, שכן עיקר כוחו הוא בשמו הטוב בעיני הציבור" (השופט דורית בייניש, ע"א 1104/00); "שמו הטוב של אדם איננו הפקר" (השופט אליעזר ריבלין, רע"א 10520/03).

אמצעי התקשורת והחיים הפרטיים של פוליטיקאים

העיסוק של אמצעי התקשורת בחייהם הפרטיים של פוליטיקאים איננו יציר כפיה הבלעדיים של התקשורת. הפרסונליזציה נהפכה לחלק מן החיים הפוליטיים המודרניים במדינות דמוקרטיות רבות, כאשר הפוליטיקאים עצמם מפעילים ערוצי תקשורת ישירים ואישיים עם קהל הבוחרים, או כפי שמציין מקגרגור (McGregor, 2017): "חוקרים תיעדו גידול בסיקור התקשורתי ובשיח

הפופולרי המתמקדים בחייהם הפרטיים של פוליטיקאים. מועמדים משתמשים בערוצי התקשורת החברתית כדי לעקוף את אמצעי התקשורת המרכזיים" (p. 1).

סקנדלים פוליטיים, שבמרכזם עומדים היבטים אישיים-התנהגותיים של פוליטיקאים, הפכו יותר ויותר ללחם חוקם של אמצעי התקשורת ושל הציבור במדינות דמוקרטיות, כאשר "המרכיבים האופייניים המרכזיים של הסקנדלים הללו הם מין, כסף וכוח" (Isotalus & Almonkari, 2014, p. 3). תכונות אישיות של פוליטיקאים, ובמיוחד של אלה העומדים בראש מפלגות, נהפכו לנושא לדיונים נרחבים במהלך מערכת הבחירות ואף לאחריהן. תכונות שעד לפני עשורים לא מעטים לא נדונו בפומבי – כמו: הרגלי שתייה, פעילות מינית ואפילו מראה חיצוני – נהפכו לנושאים כמו-לגיטימיים בשיח הציבורי, ברשתות החברתיות ואף בתקשורת הממוסדת. יש הטוענים כי הופעת הטלוויזיה, במחצית המאה הקודמת, והפיכתה בתוך שנים לא רבות לבת-בית ברחבי העולם, תרמה להתפתחות תהליך הפרסונליזציה ולהאצתו, שכן קודם לכן יצרה העיתונות המודפסת, שהיתה המדיום התקשורתי המרכזי, "הבחנה ברורה יותר בין מסר ציבורי לבין סגנון אישי" (Bondebjerg, 2006, p. 46). גם קורנר (Corner, 2003) סבור כי כניסת הטלוויזיה לבתי האזרחים סימנה את המפנה בהיקף החשיפה של פוליטיקאים. הצורך של הטלוויזיה בדרמה פוליטית, בדיווח חזותי ובסיפור טשטשו את הגבולות בעיני התקשורת והציבור בין שלושה מרחבים – הפרטי, הפוליטי-מוסדי והציבורי-פופולרי. במציאות התקשורתית החדשה העתיקו אמצעי התקשורת את פעילותם ואת תשומת הלב שלהם ל"מאחורי הקלעים של תהליכים פוליטיים" כמו גם לתחומים האישיים והפרטיים של פוליטיקאים (Bondebjerg, 2006, p. 45).

עד שנות השישים של המאה הקודמת נמנעו אמצעי התקשורת, כמעט בדבקות, מעיסוק בחייהם הפרטיים של פוליטיקאים, אף אם הדברים היו ידועים לעיתונאים. "החשיפה העכשווית", ציין האלדן (Haldane, 2004, p. 202) כבר לפני למעלה מעשור, נובעת משילוב של גורמים, כולל השינויים בגישה לגבי דיון ציבורי בהתנהגות מינית או בהיבטים בעיתיים הקשורים לחייהם הפרטיים של פוליטיקאים. "היבטים בעיתיים" כאלה עשויים לכלול מחלות גופניות או נפשיות, הפרעות אכילה, תלות ושימוש בסמים ובאלכוהול, קשיים כלכליים, בעיות משפחתיות, בגידות או נטייה הומוסקסואלית של פוליטיקאים או של בני משפחתם.

אפשר לראות ברדיו את החלוץ בפריצת חומת הפרטיות שהקיפה בעבר את הפוליטיקאים. שכן, הרדיו, שהביא את קולות המנהיגים, כמו הקטין את החומות הללו. הטלוויזיה השלימה את המעבר מעיסוק בפוליטיקה עצמה לעיסוק באחורי הקלעים שלה, בעוד אמצעי התקשורת מתרכזים בצדדים הפרטיים ו"המלוכלכים" (המתרחשים הרחק מעין הציבור) של המשחק הפוליטי. התקשורת צמצמה או אף ביטלה את ההבחנה בין הפרטי לבין הציבורי, שאיפיינה בעבר את היחס לפוליטיקאים, והיא אף ביטלה את ההבדל בין הפוליטיקה הרשמית לבין פוליטיקה-של-מאחורי-הקלעים, שם בושלו לא אחת עסקות פוליטיות לפני הבאתן למרכז הבמה (Bondebjerg, 2006). מחקרים שנערכו במדינות שונות מצביעים בעיקר על שתי סיבות מרכזיות לסיקור הגובר והולך של חייהם האישיים של הפוליטיקאים, כאשר השילוב ביניהן הוא זה ששינה את כללי המשחק וגרם לכך שמה שבעבר נתפס כאישי, מדווח כעת בהרחבה לא רק בעיתונות הפופולרית ("הצהובה"), אלא גם בעיתונות האיכותית. הסיבה הראשונה היא מבנית-מוסדית

בתעשיית תקשורת ההמונים, שנהפכה ל"תקשורת שנשלטת על ידי השוק החופשי" (Stanyer & Wring, 2010, p. 1), כאשר אחד ממאפייניה הבולטים הוא המעבר מתקשורת משודרת ציבורית (בטלוויזיה וברדיו) לתקשורת מסחרית הפועלת לפי כללי השוק. מאפיין בולט הוא ריבוי הערוצים והשינויים הטכנולוגיים הגורמים לתחרות גדולה בין אמצעי התקשורת לבין העיתונאים. ההתפתחויות הללו איתגרו את הפוליטיקאים והן מאלצות אותם לעשות מאמצים גדולים יותר כדי לזכות בתשומת לב ציבורית. כתוצאה מכך הפוליטיקאים אימצו גישה חברית יותר בתעשיית הבידור; וגישה זו הוכחה כ"הצלחה במשיכת קהל גדול יותר" (Holtz-Bacha, 2004, p. 44). הצורך של התקשורת בדרמה פוליטית ובמרכיבים חזותיים בצד התפתחות התקשורת האישית בין הבוחרים לבין הנבחרים גרמו לכך שהחיים הפרטיים של הפוליטיקאים, כמו גם התהליכים הפוליטיים עצמם, החלו לתפוס מקום בקדמת הבמה, כשהם חשופים לעין הציבור. מה שנחשב בעבר כ"צהוב", נהפך בהדרגה לחלק אינטגרלי מסיקור לגיטימי של המערכת הפוליטית (Bondebjerg, 2006). בבריטניה, כמו במדינות אחרות, טוען לאנגר (Langer, 2010), נהפך הדגש על התחום הפרטי בחייהם של מנהיגים לרכיב נפוץ ומקובל בשיח הפוליטי. תקופת כהונתו של טוני בלייר כראש ממשלת בריטניה (1997-2007) "שינתה את הציפיות לגבי התפקיד שממלא, וצריך למלא, ההיבט הפרטי בשיח הציבורי, ועד כמה יש להעניק לו חשיבות כקנה מידה להערכת מנהיגות" (pp. 60-61).

הסיבה השנייה היא הפרסונליזציה של המערכת הפוליטית בכלל ושל הקמפיינים הפוליטיים בפרט, וכתוצאה מכך של אישיות של המועמד (Stanyer & Wring, 2010), תכונותיו והתנהגותו האישיות החלו לתפוס בעשורים האחרונים מקום יותר ויותר בולט במסעות בחירות. תופעת הפרסונליזציה בחיים הפוליטיים משכה ועדיין מושכת את תשומת לבם של חוקרים בעולם (לדוגמה: Antkowiak & Schefs, 2016; Balmas and Sheaffer, 2016; Bellucci, Garzia & Lewis-Beck, 2017; Blondel & Thiebault, 2010; Enli & Skogerbo, 2013; Holtz-Bacha, 2005; Langer & Merkle, 2014; Karvonen, 2010; McAllister, 2005; Rahat & Sheaffer, 2007; Medding, 2010; et al., 2012).

התעצמות תופעת הפרסונליזציה אינה רק פרי התמורות שעברו על אמצעי התקשורת. בה-במידה היא תולדה של התנהגות הפוליטיקאים עצמם, המבקשים להציג לציבור באמצעות כלי התקשורת את הפן האנושי שלהם בנסיון לעורר אהדה ולצבור תמיכה. החדירה הגוברת של אמצעי התקשורת לחייהם הפרטיים של הפוליטיקאים היא אפוא תולדה של שיתוף פעולה ששני הצדדים מרוויחים ממנו (Langer, 2010). כניסתם של אמצעי התקשורת לחייהם של הפוליטיקאים, לא אחת לפי הזמנת הפוליטיקאים עצמם, סללה את הדרך בפני אמצעי התקשורת לחפש מידע על היבטים אחרים של החיים הפרטיים, גם כאלה שהפוליטיקאים לא היו מעוניינים לחשוף (Seaton, 2003).

הולץ-באכה ועמיתיה (Holtz-Bacha, Langer and Merkle, 2014) מציינים כי בעשורים האחרונים הפרסונליזציה מזוהה כמגמה ברורה בתקשורת הפוליטית העכשווית. אך מה היא פרסונליזציה של הפוליטיקה? בלמס ושפר (Balmas & Sheaffer, 2016) טוענים כי זהו תהליך שבו פוליטיקאים נהפכים לעוגן המרכזי של הסברים והערכה בזירה הפוליטית. לדברי רהט ושפר

(Rahat & Sheaffer, 2007), אפשר לראות זאת כתהליך שבו "משקלו הפוליטי של השחקן היחיד עולה לאורך הזמן, בעוד המרכזיות של הקבוצה הפוליטית (למשל, מפלגה) יורד" (p. 65). גם קארבונן (Karvonen, 2010) מדגיש כי הליבה של תפישת הפרסונליזציה של הפוליטיקה היא המצב שבו שחקנים פוליטיים בודדים נעשים חשובים ובולטים יותר מאשר מפלגות וזהויות קולקטיביות. הולץ-באכה (Holtz-Bacha, 2004) סבורה כי לפרסונליזציה במערכת הפוליטית יש ארבעה תפקידים: האנשה, הפשטה והסחה, פניה לרגש וחתירה למעמד של ידוען. אכן, במדינות מערביות שונות נוהלו ומנוהלות מערכות בחירות בממד של האנשה, כאשר המועמדים לא רק מציגים את הפן האישי-אנושי שלהם, בצד ההיבט הפוליטי-רעיוני, אלא חושפים לעיני התקשורת והציבור גם את בני משפחתם. אחת התוצאות בגרמניה היא ש"רכילות היא כבר לא רק נחלתם של הצהובונים" (שם, עמ' 50).

סטנייר ורינג (Stanyer & Wring, 2004) מציעים לסווג את המדינות הדמוקרטיות לשתי קטגוריות בכל הקשור לפרסום פרטים על חייהם האישיים של פוליטיקאים, כאשר מדובר בשתי תרבויות-תקשורתיות שונות. עם הקבוצה הראשונה נמנות מדינות כמו ארצות הברית ובריטניה, שבהן סיקור חייהם האישיים של פוליטיקאים נחשב ל"משחק הוגן", ובמיוחד כאשר הפוליטיקאים עצמם משתמשים בחייהם האישיים לקידום פוליטי. עם הקבוצה השנייה נמנות מדינות יותר שמרניות, כמו צרפת וספרד, שבהן מגלה העיתונות יתר איפוק בדיווח על חייהם הפרטיים של הפוליטיקאים, גם אם המידע מצוי בידיהם של עיתונאים. עם זאת, אפשר להבחין בכך שיש מדינות, כמו גרמניה, שבהן יש אמנם עיסוק בחייהם הפרטיים של פוליטיקאים, אך כל אימת שנושאים פרטיים נהפכים לציבוריים מתפתח דיון ציבורי האם יש בכך רלוונטיות פוליטית והאם הפרסום אכן מוצדק (Holtz-Bacha, 2004).

אף שטשטוש הגבולות וההבחנה בין פרטי לציבורי אינם בהכרח תופעה המאפיינת חברות מודרניות, הרי התפתחות אמצעי תקשורת חדשים – הדפוס, העיתון, הרדיו, הטלוויזיה, האינטרנט והרשתות החברתיות – שינתה את מערכת היחסים בין פרטי לציבורי, ונוצר "מצב נזיל שבו הגבולות בין הפרטי לציבורי הם מטושטשים, חדירים, בני תחרות ונושא למאבק ולמשא-ומתן תמידי", וכך "נהפכו הגבולות המשתנים בין פרטי לציבורי לשדה קרב בחברות מודרניות" (Thomson, 2011, p. 49).

זכות הציבור לדעת, פרטיות ותקנוני אתיקה של התקשורת

שתי הזכויות, שלא אחת יש כאמור ניגוד ביניהן, תופסות מקום חשוב ברבים מתקנוני האתיקה העיתונאית בעולם, וגם בישראל. כך, כדוגמה, בנושא זכות הציבור לדעת קובע תקנון האתיקה המקצועית של מועצת העיתונות בישראל, כי "עיתון ועיתונאי יהיו נאמנים לחופש העיתונות ולזכות הציבור לדעת בהגישם לציבור שרות מקצועי ובפרסום מדויק, הוגן ואחראי של ידיעות ודעות" (סעיף 2 בתקנון). ואילו בסעיף 8, שכותרתו "פרטיות", נקבע כי "לא יפרסמו עיתון ועיתונאי ללא הסכמתו של אדם דבר הנוגע לפרטיותו והעלול לפגוע בו, אלא אם קיים עניין ציבורי בפרסום ובמידה הראויה. פרסום דבר כאמור מצריך ברגיל בירור מוקדם עם הנוגע בדבר ופרסום הוגן של תגובתו".

בקוד האתי של גלי צה"ל (2017) בסעיף שכותרתו "השם הטוב והפרטיות" נקבע כי "אין לפגוע בשמו הטוב של אדם או בפרטיותו", וכאשר "פרטים אלה הם בעלי ערך עיתונאי מובהק, הם יפורסמו רק במידה המתחייבת ובכפוף להוראות כל דין". ואילו בסעיף שכותרתו "חופש הביטוי וזכות הציבור לדעת", נקבע כי "העקרונות המנחים בכלל שידורי גלי צה"ל יהיו שמירה על חופש הביטוי ומימוש זכות הציבור למידע", וכי "יש לשאוף להביא לשידור כל מידע שיש עניין ציבורי בשידורו".

ב"הנחיות העריכה" של שירות השידור הבריטי (BBC), שהם למעשה תקנון אתיקה, נעשה נסיון להסביר ולפרטי מהו "אינטרס ציבורי" – למשל: חשיפת מעשי פשע, שחיתות, אי צדק או התנהגות אנטי-חברתית במובהק – אף כי כותבי התקנון מודים כי אין הגדרה אחידה לאינטרס ציבורי (BBC Editorial Guidelines, 2017). אשר לפרטיות נקבע (סעיף 7.1) כי "הBBC מכבד פרטיות ואינו מפר אותה ללא סיבה טובה". תקנון האתיקה של הפדרציה הבינלאומית של העיתונאים (IFJ), קובע (סעיף 1) כי חובתו הראשונית של עיתונאי היא לכבד את האמת ואת זכותו של הציבור לאמת (IFJ Declaration of Principles, 1954), אך מצד שני, אין בו התייחסות לסוגיית הפרטיות.

התגברות העניין הציבורי בחייהם הפרטיים של נבחרי ציבור בישראל: הסברים אפשריים

במשך עשרות שנים נמנעו אמצעי התקשורת בישראל מדיווח על חייהם הפרטיים והאישיים של אישי ציבור. יוצא דופן היה במידה מסוימת השבועון "העולם הזה", שאחד מפרסומיו הבולטים בראשית שנות השבעים של המאה הקודמת, עסק בסיפור אהבה-מחוז-לנישואין של שר הביטחון, משה דיין. אולם, במקרה זה היה לפרסומים מעין "אליבי" ולפיו היתה חשיבות בפרסום, שכן פרשית האהבה היתה עלול לחשוף את השר לסחיטה או שהיה בה חשש לדליפת סודות. בכך היה דמיון ל"אליבי" של העיתונות בבריטניה, כאשר פרסמה כעשור קודם לכן את סיפורי האהבים של שר ההגנה, ג'ון פרופיומו (פרשה שהובילה להתפטרותו ובהמשך גם להתפטרות ראש הממשלה, הרולד מקמילן). "אליבי" דומה, של חשש לפגיעה בתפקוד, שימש את העיתונות הסנסציונית בבריטניה כאשר פרסמה בראשית שנות ה-90 את פרשית האהבה שניהל שר בכיר בממשלה השמרנית, דבר שהוביל להתפטרותו ולהסתלקותו מהזירה הפוליטי (Mellor resigns, 1992).

הפרסומים ב"העולם הזה" לא היו סמן-דרך לעיתונות הישראלית, שהמשיכה להתעלם מחייהם הפרטיים של אישי ציבור, ובמיוחד מנושאים הנוגעים לנושאים אינטימיים-אישיים, כמו בריאות (ראו, למשל: קרניאל ודינור, 2009) או פרשיות אהבה. עם סגירת "העולם הזה" בשנת 1979 נעלמה הזירה העיקרית והכמעט יחידה שבה התפרסם מידע מסוג זה. מקרה חריג שבו עסקה התקשורת בחיי האהבה של פוליטיקאים אירע בשנת 1993, אך הפעם שלא ביוזמת אמצעי התקשורת. בנימין נתניהו, שהתמודד אז על ראשות "הליכוד", התייצב ביוזמתו ומרצונו באולפן הטלוויזיה והודה בשידור חי כי ניהל רומן-מחוז-לנישואין עם יועצת התדמית שלו. נתניהו, שטען כי יריביו הפוליטיים מנסים לסחוט אותו באמצעות "קלטת לוהטת", שהם מחזיקים ברשותם, אף התלונן במשטרה על המקרה; אך התלונה הסתיימה בלא כלום.

גם כיום נמנעים אמצעי התקשורת בישראל, בהכללה, מלחדור לחייהם הפרטיים של הפוליטיקאים ולפרסם את עלילות האהבים שלהם, ובמיוחד כאלה שהן מחוץ לנישואין, אם אין לכך "הצדקה ציבורית". דוגמה חריגה לפרסום שכזה היה הפרסום, שתחילתו בתחקיר ששודר בערוץ 10, על אחד משרי הממשלה, שכלפיו נטען כי דאג להעברת כספים למיזם מסוים שבו עבדה צעירה שעזרה קיים קשרים אישיים (דרוקר, 2011).

השינוי העמוק ביותר שחל בהקשר זה, שאפשר כי שורשיו נעוצים בחוק למניעת הטרדה מינית שנחקק בשנת 1998, הוא ביחס של התקשורת והציבור לכל הקשור ליחסים אינטימיים המתקיימים במסגרת "יחסי מרות" כמו גם להטרדות מיניות בכלל. הפרשיות שבהן היו מעורבים נשיא המדינה לשעבר, משה קצב, והשר-לשעבר, חיים רמון, והרשעתם בדין, גרמו לכך שהן הציבור הן התקשורת פיתחו יחס של הוקעה וסלידה לכל הקשור להטרדות מיניות ובעיקר להטרדות מיניות הנעשות תחת יחסי מרות.

אף כי הנושא טרם נבחן מחקרית בישראל, אפשר להצביע על מספר הסברים אפשריים לעניין הציבורי הגובר, ומכאן גם לעיסוק של התקשורת, בחיים הפרטיים של נבחרי ציבור בישראל:

1. חקיקת החוק למניעת הטרדה מינית (תשנ"ח-1998) שמטרתו הוגדרה בלשון החוק "לאסור הטרדה מינית כדי להגן על כבודו של אדם, על חירותו ועל פרטיותו, וכדי לקדם שוויון בין המינים". החוק יצר מסגרת נורמטיבית שיש לה משמעות פלילית להטרדות מיניות.

2. חשיפת מקרים של התנהגות לא נאותה בתחום המיני מצד מנהיגים פוליטיים. כך, כדוגמה, הורשע נשיא המדינה באונס, מועמד לתפקיד נשיא המדינה פרש מהמרוץ לאחר שהושמעו נגדו טענות על הטרדות מיניות, שר נאלץ להתפטר לאחר שהואשם בכך שנישק חיילת בניגוד לרצונה, חבר-כנסת פרש מכהונתו על רקע טענות בדבר הטרדות מיניות ועוד. לאלה נוספו פרשיות של שחיתות, שהגיעו לבתי המשפט ונסתיימו בהרשעת הנאשמים ובשליחתם לכלא, ובהן היו מעורבים ראש ממשלה, שר אוצר, שר פנים, ראשי רשויות מקומיות ועוד.

3. חשיפת מקרים של התנהגות לא נאותה בתחום המיני מצד ממלאי תפקידים בכירים שאינם דמויות פוליטיות. בין אלה: קציני משטרה וצבא בכירים, שהואשמו בקיום יחסים עם שוטרות וחיילות שהיו כפופות להם, כאשר בחלק מהמקרים פוטרו הקצינים או נאלצו לפרוש מתפקידם; ומרצים בכירים באוניברסיטאות שהואשמו בקיום יחסים עם סטודנטיות שלהם. במקרה אחר נאלץ עובד מדינה בכיר לפרוש לאחר שנתפס כשהוא מצלם את בגדיה התחתונים של פקידה במשרדו ועוד.

4. בעקבות המקרים השונים, חודדו ההוראות והנהלים האוסרים על קיום יחסים אינטימיים, גם בהסכמה, כאשר בין הצדדים יש "יחסי מרות", והיה בכך כדי לחזק את רוח החוק למניעת הטרדות מיניות (התשנ"ח-1998). במקביל, מונו במוסדות שונים אחראים על טיפול בנושא ההטרדות המיניות. בכך, נהפכה סוגיית היחסים האינטימיים במקרים רבים מעניין שבינו-לבינה לעניין ציבורי.

5. פעילות נמרצת של קבוצות כמו תנועת אומ"ץ, התנועה לאיכות השלטון ואחרות, התובעות שקיפות וגילוי נאות גם בתחום האישי מצד ממלאי תפקידים ציבוריים. גם לפעילות של איגוד מרכזי הסיוע לנפגעי תקיפה מינית ושל קבוצות פמיניסטיות היתה תרומה בתחום זה.

6. התמורות בשוק התקשורת הישראלי שגרמו להגברת התחרות הכלכלית ולמאבק על רייטינג בין אמצעי התקשורת השונים (המודפסים, המשודרים והמקוונים). תחרות זו הובילה לעיסוק בנושאים שרק שנים לא רבות קודם לכן ניצבו מעליהם תמרורי "אין כניסה", ואחד מהם הוא העיסוק בחייהם הפרטיים של פוליטיקאים ונבחרי ציבור.
7. המעבר מפוליטיקה-של-אידיאולוגיה לפוליטיקה אישית ופופוליסטית (Peri, 2004), המפעילה טכניקות פרסומיות (כספי ולשם, 2007), גרם לכך שפוליטיקאים ואישי ציבור רבים (כולל אמנים) החלו להיחשף בגלוי בפני אמצעי התקשורת, ודרכם בפני הציבור, כדי לזכות בחשיפה ובתהודה ציבורית. רהט ושפר (Rahat & Sheafer, 2007) מדגישים כי תהליך הפרסונליזציה משותף לכל הדמוקרטיות הליברליות, וכי כיום מפלגות אפילו מכונות על שם מנהיגיהן, ולא על שמן הרשמי, ובמיוחד אם המנהיג כבר זכה קודם לכן בבחירות.
8. העיסוק הגובר של התקשורת בנושאים האישיים של פוליטיקאים והנכונות המתגברת של האחרונים להיחשף כדי לזכות בחשיפה תקשורתית, כחלק מתהליך האמריקניזציה של המערכת הפוליטית ושל מערכות הבחירות (Caspi, 1996), העלו את "סף הדרישות" של הציבור, שכמו תובע "יותר ויותר מאותו דבר".
9. עידן האינטרנט והתבססות הרשתות החברתיות תרמו לטשטוש, ולו חלקי, של הגבולות בין עיתונות נורמטיבית וממוסדת הכפופה לכללי אתיקה לבין פלטפורמות דיגיטליות, שאינן רוצות להיות כפופות למגבלות כלשהן. ברגע שמידע אישי-אינטימי על איש ציבור מתפרסם ברשתות החברתיות מתקצרת הדרך לפרסומו גם בתקשורת הממוסדת. לכך יש להוסיף, כמובן, את העובדה שבעשור האחרון מגבירים מפלגות ופוליטיקאים את השימוש באינטרנט "כדי לתקשר בדרך אינטראקטיבית עם אזרחים", כאשר האינטרנט מציע לפוליטיקאים בודדים "אפשרויות להציג דיוקן שלהם" (Kruikemeier et al., 2013, p. 53), והרשתות החברתיות השונות מעצימות אפשרויות אלה.

שאלות המחקר

- תשע שאלות מחקר הוצבו במסגרת המחקר הנוכחי כדלקמן:
- שאלת מחקר 1:** האם בשנת 2016 הציבור הישראלי מבקש לקבל מידע רב יותר בהשוואה לעבר על חייהם הפרטיים-אינטימיים של פוליטיקאים ונבחרי ציבור?
- ההשערה היא כי משנת 2006 ועד שנת 2016 חלו שינויים בתפיסת "זכות הציבור לדעת" על פוליטיקאים, וכתוצאה מכך יגבר הרצון הציבורי לקבל מידע גם על חייהם הפרטיים והאינטימיים. במלים אחרות, תתחזק התחושה כי לציבור אין די מידע על חייהם של הפוליטיקאים. הסיבה לכך היא, כפי שצוין לעיל, החשיפות והגילויים על התנהגויות לא ראויות של פוליטיקאים שונים בתחום האישי.
- שאלת מחקר 2:** האם חלו שינויים בין השנים 2006 ו-2016, בתפיסת הציבור את "הזכות לפרטיות" של פוליטיקאים ונבחרי ציבור?
- ההשערה היא כי בעשור זה חלה שחיקה בתפיסת הציבור את "הזכות לפרטיות". זאת, בעיקר בגלל חשיפת מקרים של התנהגות אישית לא נאותה של פוליטיקאים, דבר המגביר מצד אחד את הצורך בשקיפות של חיי הפוליטיקאים, ומצד שני מצמצם בהכרח את זכותם לפרטיות.
- שאלת מחקר 3:** האם חלו במשך השנים שינויים בתפיסת הציבור לגבי השאלה "מה הרלוונטיות של התנהגות הפוליטיקאי בחייו הפרטיים להצבעה בעבורו"?

ההשערה היא כי לאורך השנים יגדל שיעור הסבורים כי התנהגותו של הפוליטיקאי בחייו הפרטיים רלוונטית להצבעה עבורו. יש לשער כי חשיפת פרטיות של התנהגות אישית לא נאותה לא זו בלבד שהגבירה את ההכרה בדבר הצורך בשקיפות, אלא גם את החשש שהתנהגות כזו תשפיע על התפקוד הפוליטי ומכאן הרלוונטיות להצבעה עבורו.

שאלת מחקר 4: האם חלו שינויים בעמדת הציבור כלפי פוליטיקאים הומואים?

ההשערה היא כי בעשור שחלף בין השנים 2006 ל-2016 תרד החשיבות הציבורית של היות הפוליטיקאי הומו. זאת, משום שיחסים הומוסקסואליים נתפסים כיום בחוגים רחבים כנורמטיביים, "מצעדי הגאווה" נהפכו לחלק מהנוף החברתי-תרבותי בערים שונות ואף חברותם של הומואים בחיים הפוליטיים ובכנסת נעשתה גלויה ואיננה מעוררת תשומת לב כבעבר.

שאלת מחקר 5: האם חלו שינויים בעמדת הציבור בשאלה אם יש חשיבות לכך שפוליטיקאי מכהן נשוי מקיים מערכת יחסים רומנטית עם עובדת הכפופה לו?

ההשערה היא כי ככל שנוקפות השנים כך תיהפך מערכת יחסים אינטימית בין פוליטיקאי לבין עובדת הכפופה לו מעניינם האישי של בני הזוג לנושא בעל חשיבות ציבורית. זאת, משום שסוגיית "יחסי מרות" – קרי יחסים בין בכיר לבין עובדת הכפופה לו – הפכו לנושא מרכזי על סדר היום הציבורי ולתופעה לא לגיטימית ובמקרים רבים אף פלילית. בעלי תפקידים בכירים, בעיקר בצבא ובמשטרה, נאלצו לפרוש לאחר חשיפת היחסים שקיימו עם כפופות להם, אף שבחלק מהמקרים הדבר נעשה בהסכמה.

שאלת מחקר 6: האם חלו שינויים בעמדת הציבור בשאלה אם יש חשיבות לכך שלפוליטיקאי מכהן נשוי יש מערכת יחסים מחוץ למסגרת נישואין? שאלה זו נועדה להשלים את קודמתה, אך בהבדל ברור: יחסים אינטימיים בין גבר לאשה כאשר יש יחסי-מרות בין השניים הם לא רק מעשה הנתפס כבלתי מוסרי, אלא גם עלול לחצות את הרף הפלילי ובכל מקרה זו תהיה עבירה משמעתית-אתית. לעומת זאת, רומן מחוץ לנישואין, כאשר אין יחסי-מרות בין בני הזוג, אינו נמצא במתחם הפלילי או המשמעת, אלא במתחם המוסרי בלבד.

ההשערה היא כי ככל שנוקפות השנים כך תפחת החשיבות של רומן-מחוץ-לנישואין בעיני הציבור הרחב. יהיה בכך כדי להעיד, מצד אחד, על הכרה גוברת בחשיבות הזכות לפרטיות של פוליטיקאים ונבחרי ציבור, ומצד שני, על ליברליות גוברת בציבור הרחב, שאינו רואה ברומן כזה משום נושא שיש לו חשיבות ציבורית והוא בבחינת עניינם הפרטי של שני בגירים השותפים לרומן.

שאלת מחקר 7: האם חלו שינויים בעמדת הציבור בשאלה אם יש חשיבות לכך שלפוליטיקאי מכהן נשוי נולד ילד מחוץ למסגרת הנישואין?

ההשערה היא כי במשך השנים יגדל השיעור של הסבורים כי הנושא "חשוב", וזאת כחלק משחיקת הפרטיות של אישי ציבור ופוליטיקאים, שהיא עצמה תולדה התגברות "יצרי המציצנות והרכילות" – קרי "עניין לציבור" – בציבור הרחב.

שאלת מחקר 8: האם חלו שינויים בעמדת הציבור בשאלה אם יש חשיבות לכך שפוליטיקאי מכהן מקיים יחסי מין חריגים?

ההשערה היא כי במשך השנים תגבר ההערכה בדבר חשיבות הנושא, זאת כחלק משחיקת תפיסת הפרטיות של אישי ציבור, ועל רקע התופעה המתגברת של חשיפה והיחשפות בנושאים אישיים באמצעי התקשורת השונים וברשתות החברתיות.

שאלת מחקר 9: עד כמה חשוב לציבור לדעת אם פוליטיקאי מכהן מכה את בת זוגו?

ההשערה היתה כי במשך השנים תגדל בהדרגה חשיבות הנושא בעיני הציבור, בעיקר בגלל התגברות הרגישות הציבורית לגבי אלימות, בין השאר על רקע דיווחים שוטפים באמצעי התקשורת על מקרי אלימות במשפחה, ששיאם הוא מעשי רצח.

הליך המחקר

הנתונים האמפיריים המוצגים במאמר זה נאספו בשלושה סקרים עוקבים, שנערכו בשנים 2006, 2009 ו-2016 ואשר הוצגו בהם שאלות זהות. עבודת השדה וניתוח הממצאים בוצעו על ידי אותו מכון מחקר, שבראשו עומד איש אקדמיה בכיר. המדגם הקיף, בהתאמה, 517 ו-526 נשאלים, המהווים מדגם מייצג של האוכלוסייה בישראל. טווח הטעות הסטטיסטית בשלושת הסקרים הוא 4.5%. בחלק מהלוחות שיוצגו להלן יסתכמו התשובות בפחות מ-100%, שכן היו שנמנעו מתשובה או השיבו תשובות אחרות, ובכל המקרים שיעור ההימנעות או התשובות האחרות נע בין 1% ל-3%.

ממצאים

שאלת המחקר הראשונה היתה האם הציבור הישראלי מבקש לקבל בשנת 2016 מידע רב יותר בהשוואה לעבר על חייהם הפרטיים-אינטימיים של פוליטיקאים ונבחרים ציבור. נתוני לוח 1 מאששים חלקית את ההשערה שיחול גידול בשיעור אלה הסבורים שאין להם די מידע בנושא זה. אף שלא עלה שיעורם של אלה הסבורים כי אין להם מספיק מידע, הרי ירד – בין השנים 2009 ו-2016 – שיעורם של אלה הסבורים ש"יש להם מספיק מידע". למעשה, מתגלה תמונת-מטוטלת, כאשר מגמת השינוי שחלה בין השנים 2006 ו-2009 התהפכה בשנת 2016, שבה התגלתה תמונה זהה לזו שהיתה עשור קודם לכן.

לוח 1:

תשובות הנשאלים על השאלה "האם יש לך מספיק מידע על חייהם האישיים-הפרטיים של פוליטיקאים ונבחרים ציבור" בשנים 2006-2016

תשובות	2006	2009	2016
1. אין מספיק מידע	53%	51%	52%
2. יש מספיק מידע	37%	47%	36%
3. לא יודע ותשובות אחרות	10%	2%	12%
סה"כ	100% (N=547)	100% (N=515)	100% (N=526)

יתר על כן, בסקר האחרון (בשנת 2016) התברר כי 59% מבין בעלי הדעה בקרב הנחקרים סבורים כי אין להם מספיק מידע על חייהם האישיים-פרטיים של פוליטיקאים ונבחרים ציבור, בעוד ש-41% סבורים שיש להם מספיק מידע.

שאלה נוספת, שהוצגה בכל הסקרים, נועדה לברר אם הציבור אכן רוצה לקבל יותר מידע על חייהם האישיים-פרטיים של פוליטיקאים ונבחרים ציבור. המגמה המתגלה לאורך השנים –

מהסקר הראשון בשנת 2006 ועד לסקר האחרון בשנת 2016 – היא עקבית וברורה: ככל שנוקפות השנים גובר הרצון לדעת יותר (לוח 2).

לוח 2

תשובות הנשאלים על השאלה "האם היית רוצה לדעת יותר על

האישיים-הפרטיים של פוליטיקאים ונבחרי ציבור?" בשנים 2006-2016

התשובות	סקר 2006	סקר 2009	פער בהשוואה לסקר 2006	סקר 2016	פער בהשוואה לסקר 2009
לא הייתי רוצה לדעת	64%	61%	-25%	39%	-22%
כן, הייתי רוצה לדעת	29%	33%	22%	51%	+18%
לא יודע ותשובות אחרות	7%	6%	+3%	10%	+4%

אם מנכים את חלקם של אלה שאין להם דעה, עולה כי למעלה ממחצית הנחקרים (56%) היו רוצים לדעת יותר על חייהם האישיים-פרטיים של פוליטיקאים ונבחרי ציבור מכהנים, לעומת 44% מבעלי הדעה שלא היו רוצים בכך.

אף כי במסגרת המחקר לא נשאלו שאלות ישירות בנושא זה, יש מקום לשער כי אמצעי תקשורת ההמונים הם מקור המידע העיקרי של הציבור. אם כך הם פני הדברים, הרי לירידה בקביעה ש"יש מספיק מידע" עשויים להיות שני הסברים חלופיים ומשלימים: האחד, ככל שאמצעי התקשורת – הן "הישנים" הן החדשים – עוסקים יותר בחייהם הפרטיים של אישי ציבור, כך גוברים הצורך והרצון של הציבור לקבל מידע נוסף, ובמילים אחרות, דרישה גוברת והולכת להעלאת "מינון המידע". ההסבר השני עשוי להיות דווקא הפוך: אפשר שהחשיפות בנושאים אישיים יצרו בקרב רבים תחושה שרק קצה הקרחון נגלה לעיניהם, ומכאן גם התחושה שאין להם די מידע.

שאלת המחקר השנייה היתה "האם חלו שינויים, בין השנים 2006 ו-2016, בתפיסת הציבור את 'הזכות לפרטיות' של פוליטיקאים ונבחרי ציבור?"

ההשערה היא כי בעשור זה חלה שחיקה בתפיסת הציבור את "הזכות לפרטיות". זאת, בעיקר בגלל חשיפת מקרים של התנהגות אישית לא נאותה של פוליטיקאים, דבר שמגביר מצד אחד את ההכרה בצורך בשקיפות של חיי הפוליטיקאים, ומצד שני מצמצם בהכרח את זכותם לפרטיות. בהשוואה לסקרים שנערכו ב-2006 וב-2009, מלמדים ממצאי הסקר של שנת 2016 כי חלה עלייה משמעותית בשיעור המשיבים, שהיו רוצים לדעת יותר על חייהם האישיים-פרטיים של פוליטיקאים ונבחרי ציבור מכהנים. במילים אחרות, שחיקה בהכרה בזכות לפרטיות.

בקרב כלל המשיבים ב-2006 השיבו כ-64% כי לא היו רוצים לדעת יותר על חייהם האישיים-פרטיים של נבחרי הציבור. שלוש שנים מאוחר יותר נתגלתה תמונה דומה: כ-61% מכלל המשיבים השיבו כי **לא היו רוצים** לדעת יותר על חייהם האישיים-פרטיים של נבחרי ציבור מכהנים. בסקר האחרון ניכר שינוי דרמטי בגישת הציבור: רק 39% השיבו כי לא היו רוצים לדעת יותר על חייהם האישיים של נבחרי ציבור מכהנים, כלומר פער של 25% בין 2006 לבין 2016. נתוני הסקר של שנת 2016 מלמדים כי למעלה ממחצית מבעלי הדעה במדגם (56%) **היו רוצים** לדעת יותר על חייהם האישיים-פרטיים של פוליטיקאים ונבחרי ציבור מכהנים. עם זאת, למעלה מ-40% מבעלי הדעה (44%) **לא היו רוצים** לדעת יותר (לוח 3). ממצאים אלה מלמדים כי בעיני הציבור חלה שחיקה בתפיסת הזכות לפרטיות של אישי ציבור. ההשערה, שעמדה ביסוד שאלה 2, אוששה אפוא במלואה.

לוח 3

התפלגות התשובות על השאלה "האם היית או לא היית רוצה לדעת יותר על חייהם האישיים-פרטיים של פוליטיקאים ונבחרי ציבור מכהנים?"

התשובות	כלל המדגם	בעלי הדעה
1. לא הייתי רוצה לדעת	39%	44%
2. כן, הייתי רוצה לדעת	51%	56%
3. לא יודעת/תשובות אחרות	10%	---
סה"כ	100%	100%

שאלת המחקר השלישית היתה אם חלו במשך השנים שינויים בתפיסת הציבור לגבי השאלה "מה הרלוונטיות של התנהגות הפוליטיקאי בחייו הפרטיים להצבעה בעבורו?" ההשערה היתה כי במהלך השנים יגדל שיעור הסבורים כי התנהגותו של הפוליטיקאי בחייו הפרטיים רלוונטית להצבעה עבורו. יש לשער כי חשיפת פרשיות של התנהגות אישית לא נאותה לא זו בלבד שהגבירה את ההכרה בדבר הצורך בשקיפות, אלא גם את החשש שהתנהגות כזו תשפיע על התפקוד הפוליטי ומכאן גם ההערכה בדבר הרלוונטיות להצבעה עבורו.

נתוני לוח 4 מלמדים כי במשך השנים חל גידול עקבי ומשמעותי בהערכה הציבור כי להתנהגותו של פוליטיקאי מכהן בחייו האישיים יש רלוונטיות להצבעה בעבורו. בעוד שבשנת 2006 45% מהנחקרים טענו שהתנהגות הפוליטיקאי רלוונטית להצבעה בעבורו, ואילו 31% סברו של התנהגות האישית אין רלוונטיות, הרי כעבור עשור מתגלה תמונה שונה: רק 8% (!) סבורים שאין רלוונטיות להתנהגות האישית, ואילו שני-שלישים (66%) סבורים שהתנהגות האישית היא "רלוונטית" או "רלוונטית מאוד" להצבעה (לוח 4). ראוי לציון גם הממצא כי בשנת 2006 השיבו שמונה אחוזים מהנחקרים כי אין להם דעה, אינם יודעים וכדומה. כעבור עשר שנים ירד שיעורם של אלה לאחוז אחד בלבד. ההשערה, שעמדה ביסוד שאלת המחקר השלישית, אוששה אפוא בצורה מלאה.

לוח 4:

התפלגות התשובות (בשנים 2006, 2009 ו-2016) על השאלה "האם התנהגותו, בחייו הפרטיים, של פוליטיקאי-מכהן רלוונטית להצבעה עבורו?"

התשובות	סקר 2006	אחוזים מקובצים	סקר 2009	אחוזים מקובצים	סקר 2016	אחוזים מקובצים
1. בכלל לא רלוונטית	8%	31%	8%	29%	2%	8%
2. לא רלוונטית	23%		21%		7%	
3. ככה-ככה	16%	16%	16%	16%	25%	26%
4. רלוונטית	38%	45%	41%	48%	45%	66%
5. רלוונטית מאוד	7%		7%		20%	
6. לא יודעת/ותשובות אחרות	8%	8%	7%	7%	1%	
סה"כ	100%		100%		100%	100% (*)

(*) – הנתון בסקר 2016, הוא של בעלי הדעה, המהווים 93% מכלל המדגם.

שאלת המחקר הרביעית נועדה לבחון אם במשך השנים חלו שינויים בעמדת הציבור כלפי פוליטיקאים הומואים?

ההשערה היא כי בעשור שחלף, תרד החשיבות הציבורית של הזהות ההומואית של פוליטיקאים. בכנסת ה-20 שנבחרה בשנת 2015 מכהנים מספר חברי כנסת שהצהירו גלוי על היותם הומואים, ואחד מהם אף עומד בראש "תא גאווה", שהוא תא הלהט"ב של תנועת הליכוד. באוסטרליה ובמדינות מערביות נוספות כגון בריטניה נהפכה נוכחותם של פוליטיקאים הומואים למציאות שאי אפשר להתעלם ממנה, ובמערכות הבחירות יש אף חיזור אחרי "הקול הוורוד" (Altman, 2013). יתר על כן, מחקר עדכני אף מצביע על כך שבמדינות מסוימות נהפכה ההומוסקסואליות מבחינתם של פוליטיקאים מבעיה טעונה לבעלת פוטנציאל של תועלת (Juvonen, 2016).

בשנת 2006, השיבו כ-39% מהנחקרים כי בעיניהם יש חשיבות לעובדה שפוליטיקאי מכהן מקיים יחסים הומוסקסואליים. כדאי לתת את הדעת לכך שקיום יחסים הומואים איננו בהכרח מלמד על עובדת היותו של האדם הומו. כך שלמעשה השאלה לא בחנה מה דעתו של הנחקר על פוליטיקאי הומו... הביטוי "חשוב לי" משמעותו למעשה פסילה או לפחות ציון לגנאי לפוליטיקאי הומו. שלוש שנים לאחר מכן ירדה החשיבות של הנטיה המינית של פוליטיקאים ל-31%, ובשנת 2016 השיבו רק 26% מהנשאלים כי חשוב להם לדעת שפוליטיקאי מכהן מקיים יחסי מין הומוסקסואליים. במקביל, חל כמובן גידול בשיעורם של אלה שאינם מייחסים חשיבות לכך

שפוליטיקאי מקיים יחסי מין הומוסקסואליים : מ-47% בשנת 2006 ל-63% בשנת 2016. ההשערה אוששה אפוא במלואה.

שאלת המחקר החמישית נועדה לבחון אם חלו שינויים בעמדת הציבור בשאלה אם יש חשיבות לכך שפוליטיקאי מכהן מקיים מערכת יחסים רומנטית עם עובדת הכפופה לו.

הממצאים מאששים אמנם את ההשערה, שכן הם מלמדים על גידול משמעותי בחשיבות המיוחסת לנושא זה, אולם המגמה לאורך השנים לא היתה קווית. בין השנים 2006 ו-2009 חל היפוך מגמה, כאשר שיעורם של אלה שסברו שיש חשיבות למידע על יחסים בין פוליטיקאי נשוי לבין עובדת הכפופה לו ירד מ-37% בשנת 2006 ל-26% בלבד בשנת 2009 (לוח 5). במקביל, חלה עלייה בשיעורם של הנחקרים שסברו שהנושא לא חשוב מ-44% ל-53% בהתאמה.

לוח 5:

התפלגות התשובות (בשנים 2006, 2009 ו-2016) על השאלה "באיזו מידה היה חשוב לך לדעת על מצבו של פוליטיקאי (נבחר ציבור) מכהן, אם היה מנהל רומן מחוץ לנישואין עם כפופה לו?"

התשובות	סקר 2006	סקר 2009	סקר 2016
לא חשוב	44%	53%	20%
ככה-ככה	17%	9%	19%
חשוב	37%	26%	60%

בסקר הבא התהפכה התמונה לחלוטין: לעומת 44% שסברו בשנת 2006 כי הנושא אינו חשוב, הרי בחלוף עשור סברו כך רק 20% (!). בעוד שבשנת 2006 סברו רק כשליש מהנחקרים כי הנושא "חשוב", הרי כעבור עשר שנים כמעט הוכפל שיעורם של אלה שסברו כי הנושא חשוב. ההשערה אוששה אפוא, אם כי בהסתייגות מסוימת, שכן מגמת השינוי לא היתה קבועה לאורך השנים וחלו בה שינויים. אפשר שההסבר לגידול הניכר בתפיסות החשיבות של המידע בנושא זה בסקר של שנת 2016 בהשוואה לסקרים הקודמים נעוץ בכך שהחוק למניעת הטרדות מיניות ומשמעותו הופנמו בהדרגה בציבור הרחב, כאשר הפרשיות השונות שנחשפו בתחום זה העצימו את הטמעת הנורמות הללו בקרב הציבור.

שאלת המחקר השישית נועדה לבחון אם חלו שינויים בעמדת הציבור בשאלה אם יש חשיבות לכך שלפוליטיקאי מכהן נשוי יש רומן מחוץ למסגרת הנישואין.

הממצאים מלמדים על היפוך התפישה בין השנים 2006 ו-2016. בשנת 2006 סברו 52% שהנושא אינו חשוב, אך שיעורם ירד ל-39% כעבור עשור. בשנת 2006 סברו רק 33% מן הציבור שהנושא חשוב ואילו בשנת 2016 סברו כך כבר 42% - עלייה ברורה (9%). יש בכך כדי להפריך את ההשערה שעמדה ביסוד שאלת המחקר. הסבר אפשרי לכך הוא שעליית מדד

הרגישות בנושא של יחסים אינטימיים מחוץ לנישואין התרחב מעבר לסוגיית "יחסי מרות", והוא מקיף עתה גם "יחסים רגילים".

לוח 6:

התפלגות התשובות (בשנים 2006, 2009 ו-2016) על השאלה "באיזו מידה היה חשוב לך לדעת אם פוליטיקאי (נבחר ציבור) מכהן היה מנהל רומן מחוץ לנישואין?"

התשובות	סקר 2006	סקר 2009	סקר 2016
לא חשוב	52%	49%	39%
ככה-ככה	14%	18%	18%
חשוב	33%	33%	42%

שאלת המחקר השביעית נועדה לבחון אם חלו שינויים בעמדת הציבור בשאלה אם יש חשיבות לכך שלפוליטיקאי מכהן נשוי נולד ילד מחוץ למסגרת הנישואין. ההשערה היתה כי במשך השנים יגדל השיעור של הסבורים כי הנושא "חשוב", וזאת כחלק משחיקת הפרטיות של אישי ציבור ופוליטיקאים. ההשערה לא הוכחה. נתוני לוח 7 מלמדים כי במהלך השנים לא חל שינוי בעמדת הציבור לגבי חשיבות הנושא: 25%, 24%-ו-26% (בהתאמה לשנות עריכת הסקרים) סברו כי הנושא אכן חשוב. אדרבא, חל גידול קטן – בין הסקר של שנת 2006 לסקר של 2016 – בשיעורם של אלה הסבורים שהנושא "לא חשוב". הממצאים הנוגעים לשאלה זו מלמדים, ולו לכאורה, על מגמות לא אחידות בתפיסת הציבור את הפרטיות ואת הזכות לפרטיות של אישי ציבור, בתוכם פוליטיקאים מכהנים.

לוח 7:

התפלגות התשובות (בשנים 2006, 2009 ו-2016) על השאלה "באיזו מידה היה חשוב לך לדעת אם לפוליטיקאי (נבחר ציבור) מכהן נולד ילד מחוץ למסגרת הנישואין?"

התשובות	סקר 2006	סקר 2009	סקר 2016
לא חשוב	58%	52%	51%
ככה-ככה	15%	15%	19%
חשוב	25%	24%	29%

שאלת המחקר השמינית נועדה לבחון אם חלו שינויים בעמדת הציבור בשאלה אם יש חשיבות לכך שפוליטיקאי מכהן מקיים יחסי מין חריגים. ההשערה היתה כי במשך השנים תגבר ההערכה בדבר חשיבות הנושא, זאת כחלק משחיקת תפיסת הפרטיות של אישי ציבור. ממצאי המחקר הפריכו את ההשערה (לוח 8).

לוח 8:

התפלגות התשובות (בשנים 2006, 2009 ו-2016) על השאלה "באיזו מידה היה חשוב לך לדעת אם פוליטיקאי (נבחר ציבור) מכהן מקיים יחסי מין חריגים?"

התשובות	סקר 2006	סקר 2009	סקר 2016
לא חשוב	47%	51%	47%
ככה-ככה	14%	13%	15%
חשוב	36%	34%	37%

מתברר כי גם בחלוף השנים לא חל שינוי של ממש בעמדת הציבור בנושא זה. השוואת ממצאי שלושת הסקרים, כאשר בין הסקר הראשון לאחרון חלפו עשר שנים, מלמדת כי הציבור נשאר עקבי בעמדותיו. רק כשליש מהנחקרים סבורים כי ההתנהגות המינית האישית של נבחר ציבור היא בעלת חשיבות, בעוד שכמעט מחצית סבורים שאין לכך כל חשיבות. במילים אחרות, דרך ניהול חיי המין של אדם, כולל פוליטיקאי מכהן, היא עניינו האישי ואינה נושא בעל חשיבות ציבורית.

תמונה הפוכה לחלוטין עולה מניתוח הממצאים הקשורים לשאלת המחקר התשיעית, שעניינה "עד כמה חשוב לך לדעת אם פוליטיקאי מכהן מכה את בת/בן זוגו?". ההשערה כי חשיבות הנושא תגדל בהדרגה במשך השנים, בעיקר בגלל התגברות הרגישות הציבורית לגבי אלימות, אוששה (לוח 9): בעוד ש-77% מהנחקרים אמרו בשנת 2006, כי "חשוב להם לדעת אם פוליטיקאי נבחר מכה את בת/בן זוגו/ה", הרי שיעור המשיבים בחיוב עלה ל-78% כעבור שלוש שנים ושוב המשיך לעלות ל-84% בסקר של שנת 2006.

לוח 9:

התפלגות התשובות (בשנים 2006, 2009 ו-2016) על השאלה "באיזו מידה חשוב לך לדעת אם פוליטיקאי (נבחר ציבור) מכה את בת/בן זוגו?"

התשובות	סקר 2006	סקר 2009	סקר 2016
לא חשוב	15%	12%	7%
ככה-ככה	7%	10%	7%
חשוב	77%	78%	84%

סיכום

אמצעי התקשורת בעולם עוברים בשני העשורים האחרונים תהליך מואץ של "הצהבה", שפירושו בעיקר חיפוש והבלטה של נושאים סנסציוניים, מגרים ומעוררי עניין בקרב קהל הקוראים. "המרוץ הצהוב" הוא, בין השאר, תוצאה ישירה של התחרות העזה בין אמצעי התקשורת השונים, ובמיוחד בתוככי העיתונות המודפסת, לאור הירידה הנמשכת במעמדה של העיתונות ואובדן רבים מקוראיה.

אך האמנם מעוניינים צרכני התקשורת במידע עסיסי על הפוליטיקאים שלהם? האמנם רוצה הציבור לדעת על חייהם הפרטיים של מנהיגיו, ובעיקר: מה וכמה הוא רוצה לדעת?

סקר שנערך בגרמניה כבר לפני למעלה מעשור וחצי העלה ש-56% מקרב בעלי זכות הבחירה סבורים שהאופן, שבו מתנהגים פוליטיקאים בחייהם האישיים, מלמד משהו על האופן בו הם ממלאים את תפקידם הציבורי (Holtz-Bacha, 2004). ואילו במחקר שערכו וודגינסקי וריף (Wodgynski & Riffe, 2011) בארצות הברית, שבו נבחנו עמדות הציבור בסוגיית סיקור חייהם של אישי ציבור, התברר כי יש הסכמה לכך שהסיקור התקשורתי בנושא זה הוא בבחינת אחריות חשובה המוטלת על כתפי התקשורת, וכי לתקשורת המסורתית יש אחריות גדולה מזו של התקשורת האינטרנטית.

מה מלמדים הממצאים שנאספו בארץ בשלושה מחקרים עוקבים במשך עשור? סיכום הממצאים (לוח 10) מגלה מגמה עקבית בתפיסת הציבור את "זכות הציבור לדעת", ולמעשה בתפיסת הזכות לפרטיות של נבחר ציבור ובמיוחד פוליטיקאים.

לוח 10:

מידת חשיבות ממוצעת של הידיעה על מצבו ומעשיו של הפוליטיקאי השוואה בשנים 2006-2016 (בסולם של 1-5)

הנושא / ההתנהגות	סקר 2006	סקר 2009	סקר 2016
מנהל רומן מחוץ לנישואין עם כפופה לו	2.86	2.15	3.89
מנהל רומן מחוץ לנישואין	2.63	2.94	3.05
מקיים יחסי מין חריגים	2.78	2.89	2.85
מקיים יחסים הומוסקסואליים	2.82	2.12	2.4
מכה את בן/בת זוגו	4.14	4.24	4.42
הוליד ילד מחוץ לנישואין	2.37	2.17	2.64

(*) – הציון 5 מציין את דרגת החשיבות הגבוהה ביותר

כמעט בכל הנושאים שנבדקו חלו שינויים בתפיסות הציבור באשר לחשיבות המידע על מצבו ועל מעשיו של הפוליטיקאי ולחשיבותם של אמצעי התקשורת כמי שחושפים ומפרסמים את המידע הזה. השינויים מוצאים את ביטויים בגידול במידת החשיבות הממוצעת. דברים אלו נכונים לגבי חמישה מבין ששת הנושאים שנבדקו במחקר. עם זאת, אפשר לראות כי השינוי הבולט ביותר היה לגבי חשיבות המידע על רומן מחוץ לנישואין עם עובדת הכפופה לפוליטיקאי. אפשר שהיה בכך משום ביטוי להטמעת הלכי רוח בעקבות שורה של משפטים מתוקשרים, שבהם הועמדו לדין פוליטיקאים, נבחרים ציבור וכן קציני צבא ומשטרה באשמת קיום יחסים אינטימיים עם עובדות הכפופות להם.

רק לגבי הנושא השישי – קיום יחסים הומוסקסואליים – נתגלתה תמונה שונה: בעשור שחלף משנת 2006 ועד 2016 חלה ירידה בתפיסת הציבור את חשיבות הנושא. אפשר שיש בכך כדי ללמד על כך שיחסים הומוסקסואליים נתפסים, ולו רק בקרב חלק מהציבור, כיחסים נורמטיביים, ועל כן אין בהם עניין ציבורי וכל שכן חשיבות לגבי תפקודו של הפוליטיקאי.

הממצא החשוב ביותר הוא שהתמונה הכללית המצטיירת משלושת הסקרים העוקבים מלמדת כי הציבור הישראלי רוצה כיום לדעת יותר מידע ופרטים על חייהם האישיים של הפוליטיקאים, וזאת בהשוואה לתמונה שנתגלתה לפני כעשור. בעוד שבשנת 2006 הביעו רק 29% מהנחקרים רצון "לדעת יותר", הרי שלאחר עשור כבר זינק שיעורם ל-51%. "תמונת הראי" היתה דומה: בעוד שב-2006 הצהירו 64% מהנחקרים כי אינם רוצים לדעת יותר על חייהם האישיים של הפוליטיקאים, הרי כעבור עשר שנים צנח שיעורם ל-39% בלבד.

ממצא מעניין אחר הוא ששני-שלישים מהנחקרים סבורים שהתנהגותו האישית של פוליטיקאי רלוונטית להחלטה לבחור בו. האם ממצא זה אכן עומד במבחן המציאות בקלפי? זו שאלה הראויה למחקר נפרד, ובמיוחד לאור ההיקף הגדל והולך של פרסומים באמצעי תקשורת ההמונים על התנהגותם האישית, ולא דווקא בתחום המיני, של פוליטיקאים ונבחרים ציבור.

התמונה הכללית העולה מסדרת המחקרים שהוצגו במאמר זה איננה ייחודית לישראל. מחקר אמריקני הצביע על מגמות דומות בתפיסת הציבור לגבי חשיבות המידע על חייהם הפרטיים של פוליטיקאים. כך, כדוגמה, בעוד שבשנת 2001 סברו 75% מהנחקרים כי "ההתנהגות הפרטית של מנהיגים ציבוריים עשויה להשפיע על הדרך שבה הם מבצעים את תפקידם" הרי במחקר-המשך בשנת 2009 גדל שיעור המצדדים בעמדה זו ל-82%. אשר לשאלה בדבר תפקידם של אמצעי התקשורת העוסקים באספקת חדשות ומידע, טענו 58% מהנחקרים כי על התקשורת מוטלת האחריות לבחון את חייהם האישיים של מנהיגי ציבור, וזאת לעומת 36% בלבד שהחזיקו בעמדה זו שמונה שנים קודם לכן (Wojdyski & Riffe, 2011).

המציאות העכשווית במדינות דמוקרטיות שונות מלמדת כי אמצעי התקשורת מתמקדים יותר ויותר בסיקור נושאים הנוגעים לענייניהם האישיים והפרטיים של פוליטיקאים ואישי ציבור, כאשר הגבולות בין הפרטי לציבורי מטשטשים והולכים. האם התהליך הזה יימשך ואף יתחזק?

רק העתיד ייתן לכך את התשובה; אך בינתיים ראוי לזכור את הערכתו של קירקפטריק (Kirkpatrick, 2010) לפיה "העולם זה לכיוון של יותר שקיפות, ואפשר שזו תהיה המגמה בעלת ההשפעה הגדולה ביותר בעשרים השנה הבאות" (p. 323).

אם מאמצים את תפישת "העולם השקוף", הרי מחקרים עתידיים בנושא הפרטיות וזכות הציבור לדעת חייבים להתמקד, בין השאר, בתפקידן של הרשתות החברתיות ובתיפקודן. כדוגמה: האם ייתכן שהציבור מייחס לרשתות החברתיות תפקיד שונה מזה של אמצעי תקשורת המונים, כאשר האחרונים מספקים מידע וחדשות על פי נורמות מקצועיות ואתיקות, בעוד הרשתות החברתיות משוחררות מכבלים אלה ומעניקות לציבור אפשרות להציף לחדרי חדשים?

רשימת המקורות

- בירנהק, מ'. (2007). שליטה והסכמה: הבסיס העיוני של הזכות לפרטיות. **משפט וממשל**, יא(9), 11-75.
- בנבנישתי, א' (2008). "ההפתעונת" והמצלמה הנסתרת: על עיתונות פרטיות סקרנות ומציצנות. **המשפט – כתב עת לענייני משפט**, 26, 43-37.
- גביון, ר' (1988). הזכות לפרטיות ולכבוד. בתוך **זכויות האדם בישראל: קובץ מאמרים לזכרו של חמן שלח** (עמ' 66-78). תל-אביב: האגודה לזכויות האזרח / עידנים.
- דברי הכנסת, ישיבה שמ"ז (23.6.1980). חוברת ל"א.
- דו"ח הוועדה להגנה בפני פגיעה בצינעת הפרט [ועדת כהן] (1976). ירושלים: משרד המשפטים.
- דרוקר, ר' (16.3.2011). השר, הפסטיבל והסקנדל: למה העביר משרד התיירות סכומי עתק לפסטיבל סטודנטים באילת? **נענע 10**. נדלה ב-12.2.2017. מ: <http://news.nana10.co.il/Article/?ArticleID=788407>
- הפרטיות**. תל-אביב: פרלשטיין-גינור.
- הנחיות היועץ המשפטי לממשלה בנושא חירות ההפגנה (1983, עודכן ב-2003 וב-2010). הנחיה מס' 3.1200. נדלה ב-17.3.2017. מ: <http://www.justice.gov.il/Units/YoezMespati/HanchayotNew/Seven/31200.pdf>
- חי, ד' (2006). **ההגנה על הפרטיות בישראל: קורס משפטי**. ברקן: מילגה.
- ישובי, נ' (עורכת) (1996). **זכויות האדם בישראל: תמונת מצב 1996**. תל-אביב: האגודה לזכויות האזרח בישראל. נדלה ב-17.2.2017. מ: <http://www.acri.org.il/he/5489>
- כספי, ד' ולימור, י' (1992). **המתווכים: אמצעי התקשורת בישראל 1990-1948**. תל-אביב: האוניברסיטה העברית ועם עובד.
- כספי ד' ולשם, ב' (2007). מתעמולת בחירות לפרסום פוליטי, על התמורות במערכת הבחירות ובחקרן. בתוך: ד' כספי (עורך), **תקשורת ופוליטיקה בישראל** (עמ' 110-134). תל-אביב: הקיבוץ המאוחד ומכון ון-ליר.
- מועצת העיתונות בישראל (1996). **תקנון האתיקה המקצועית של העיתונות**. תל-אביב: מועצת העיתונות.
- סגל, ז' (1983). הזכות לפרטיות למול הזכות לדעת. **עיוני משפט**, ט, 175-204.
- סגל, ז' (1996). **חופש העיתונות: בין מיתוס למציאות**. תל-אביב: פפירוס.

- שגב, ר' (2012). פרטיות: משמעותה וחשיבותה. בתוך: ת' שוורץ-אלטשולר (עורכת), **פרטיות בעידן של שינוי** (עמ' 25-105). ירושלים: המכון לדמוקרטיה.
- שוורץ-אלטשולר, ת' (2012). מבוא. בתוך: ת' שוורץ-אלטשולר (עורכת), **פרטיות בעידן של שינוי** (עמ' 11-24). ירושלים: המכון לדמוקרטיה.
- שרלו, י' (2015). 'שיימינג': הדרכה הלכתית מקוצרת. *אתר ארגון רבני צהר*. נדלה ב-28.12.2016.
מ: <http://www.tzohar.org.il/?p=6702>
- Altman, D. (2013). *The end of the homosexual?* St. Lucia, Australia: University of Queensland Press.
- Antkowiak, P. & Scheffs, T. (2016). The personalisation of politics at the local level in Poland and selected Central and Eastern European states: A contribution to the research. *Politics in Central Europe*, 11(2), 95-108.
- Balmas, M., Rahat, G., Sheaffer, T., & Shenhav, S. (2012). Two routes to personalized politics: Centralized and decentralized personalization. *Party Politics*, 20(1), 37-51.
- Balmas, M. & Sheaffer, T. (2016). Personalization of politics. In P. Mazzoleni (ed.), *The international encyclopedia of political Communication*, 1-9. Malden, MA: Wiley Blackwell.
- BBC Editorial Guidelines (2017). London: BBC. Available: <http://www.bbc.co.uk/editorialguidelines/guidelines/privacy>
- Bellucci, P., Garzia, D., & Lewis-Beck, M. (2017). Understanding electoral politics in contemporary Italy: Policy preferences, personalisation, partisanship and the economy. *Contemporary Italian Politics*, 9(1), 3-7.
- Blondel, J. & Thiebault, J. L. (2010). *Political leadership, parties and citizens: The personalisation of leadership*. New York: Routledge.
- Bondebjerg, I. (2006). Politics backstage: Television documentaries, politics and politicians. *MedieKultur: Journal of Media and Communication Research*, 22(40), 45-53.
- Bosch, F. (2015). When private life became political: German politicians, sex scandals, and mass media, 1880–1914. *Trans-Humanities Journal*, 8(3), 33-66.
- Caspi, D. (1996). American-style electioneering in Israel: Americanization versus modernization. In: D. Swanson & P. Mancini (eds.), *Politics, media, and modern democracy* (pp. 173-193). Westport, CT: Praeger,
- Christians, C., Glasser, T., McQuail, D., Nordenstreng, K., & White, R. (2009). *Normative theories of the media: Journalism in democratic societies*. Urbana, IL: University of Illinois Press.
- Corner, J. (2003). Mediated persona and political culture. In J. Corner & D. Pels (eds.). *Media and the restyling of politics: Consumerism, celebrity and cynicism* (pp. 67-84). London: Sage.

- Enli, G.S. & Skogerbo, E. (2013). Personalized campaigns in party-centered politics: Twitter and Facebook as arenas for political communication. *Information, Communication & Society*, 16(5), 757-774.
- Gauthier, C. C. (2002). Privacy invasion by the news media: Three ethical models. *Journal of Mass Media Ethics*, 17(1), 20-34.
- Haldane, J. (2004). A subject of distaste, an object of judgment. *Social Philosophy and Policy*, 21(01), 202-220.
- Holtz-Bacha, C. (2004). Germany: How the private life of politicians got into the media. *Parliamentary Affairs*, 57(1), 41-52.
- Holtz-Bacha, C., Langer, A.I. & Merkle, S. (2014). The personalization of politics in comparative perspective: Campaign coverage in Germany and the United Kingdom. *European Journal of Communication*, 29(2), 153–170.
- Husselbee, P. L. (2009). Respecting privacy in an information society: A journalist's dilemma. *Journal of Mass Media Ethics*, 9(3), 145-156.
- International Federation of Journalists (1954). *IFJ Declaration of Principles on the Conduct of Journalists*. Available date: <http://www.ifj.org/about-ifj/ifj-code-of-principles/>
- Isotalus, P. & Almonkari, M. (2014). Political scandal, tests trust in politicians: The case of the Finnish minister who resigned because of his text messages". *Nordicom Review*, 35(2), 3-16.
- Juvonen, T. (2016). Out and Elected: Political Careers of Openly Gay and Lesbian Politicians in Germany and Finland. *Redescriptions: Political Thought, Conceptual History and Feminist Theory*, 19(1), 49-71.
- Karvonen, L. (2010). *The personalisation of politics: A study of parliamentary democracies*. Colchester: ECPR Press.
- Kirkpatrick, D. (2010). *The Facebook effect*. New York, NY: Simon & Schuster.
- Kruikemeier, S., van Noort, G., Vliegthart, R. & de Vreese, C. (2013). Getting closer: The effects of personalized and interactive online political communication. *European Journal of Communication*, 28(1) 53–66.
- Langer, A. I. (2010). The politicization of private persona: Exceptional leaders or the new rule? The case of the United Kingdom and the Blair effect. *The International Journal of Press/Politics*, 15(1), 60-76.
- McAllister, I. (2007). The Personalization of Politics. In J. Dalton. & H.D. Klingemann (eds), *Oxford Handbook of Political Behavior* (pp. 571-588). Oxford: Oxford University Press.
- McGregor, S. (2018). Personalization, social media, and voting: Effects of candidate self-personalization on vote intention. *New Media & Society*, 20(3), 1139-1160.

- Medding, P. (2010). *Mapai in Israel: Political organisation and government in a new society*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mellor resigns over sex scandal (24.9.1992). On This Day. *BBC News*. Retrieved 20 February 2017 from: http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/september/24/newsid_2529000/2529115.stm
- Peri, Y. (2004). *Telepopulism: Media and politics in Israel*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Peterson, T. (1963). The social responsibility theory. In F. Siebert, T. Peterson, & W. Schramm (eds.), *Four theories of the press* (pp. 73-105). Urbana. IL: University of Illinois Press.
- Rahat, G. & Sheafer, T. (2007). The personalization(s) of politics: Israel, 1949–2003. *Political Communication*, 24(1), 65-80.
- Seaton, J. (2003). Public, private and the media. *The Political Quarterly*, 74(2), 174-183.
- Stanyer, J., & Wring, D. (2004). Public images, private lives: An introduction. *Parliamentary Affairs*, 57(1), 1-8.
- Thompson, J. B. (2011). Shifting boundaries of public and private life. *Theory, Culture & Society*, 28(4), 49-70.
- Warren, S. & Brandeis, L. D. (1890). The right to privacy". *Harvard Law Review*, 4(5), 193-220.
- Westin, A. F. (1967). *Privacy and freedom*. New York: Atheneum.
- Wojdyski, B. & Riffe, D. (2011). What kind of media, and when?: Public opinion about press coverage of politicians' private lives. *Journal of Mass Media Ethics*, 26, 206–223.

פסקי דין

- בג"צ 73/53 קול העם נ' שר הפנים, פ"ד ז, 871.
- בג"צ 249/82 ועקנין נ' בית הדין הצבאי לערעורים ואח', פ"ד לו (2), 393, 423.
- בג"צ 259/84 מילן נ' רשות השידור. פ"ד, ל"ח (2), 673-687.
- בג"צ 2481/93 דיין נ' מפקד מחוז ירושלים ואח', פ"ד מח (2), 456-490.
- בג"צ 188/96 צירינסקי נ' ביהמ"ש השלום בחדרה, פ"ד נבו (3), 721.
- בג"צ 6650/04 פלונית נ' בית הדין הרבני. פ"ד סא (1), 581-618.
- בש"פ 6988/19, פרץ נ' הוצאת הארץ ואח'. נדלה ב-5.12.2019 מ: <https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\19\880\069\A09&fileName=19069880.A09&type=2>
- ע"א 30/72, פרידמן נ' סגל, פ"ד כז (2), 225.
- ע"א 1104/00, אפולו נ' חסון, פ"ד נו (2), 607.
- ע"מ 398/07, התנועה לחופש המדינה ורביב דרוקר נ' רשות המסים. נדלה ב-21.2.2017 מ: <https://taxes.gov.il/sitecollectiondocuments/piskeidin/pdshonot/elion/elion230908.pdf>

ע"פ 255/68 מדינת ישראל נ' אברהם בן משה, פ"ד כב (2), 427.

ע"פ 1302/92 - מדינת ישראל נ' מרדכי בן ריימונד נחמיאס, פ"ד מט (3) 309.

רע"א 10520/03, בן גביר נ' דנקנר (לא פורסם).